

Amanda (fra Spanien). Hertil kommer endnu hans Oversættelse af Nye Testament (1835), som iblandt andre Tegner satte meget høit.

Thomander havde, som sagt, ikke taget Magistergraden, og desuagtet udvirkede den midlertidige Professor Ahlman, at han 1826 befuldmægtigedes til som Docent at holde exegetiske Forelæsninger i Lunds theologiske Fakultet. Profantlæren (Biskop Faxe) turde kun midlertidig befuldmægtige ham, men Kantlæren (Kronprinds Oskar) stadfæstede Bevilgelsen, og nu disputerede Thomander "de Antichristo primæ ecclesiæ". Han var saaledes kommen ind paa Universitetsbanen, og han vedblev at gaare fremad paa denne, men hvert Fremstredt kostede ham naturligvis en ny Disputats. Saa begyndte han i Forening med H. Reuterdahl (den nuværende Erkebiskop) et "Theologisk Quartalskrift", som hurtig vandt Anseelse ogjaa udsolgte i Sverige. Det udgik i Aarene 1828—32, og i en ny Række 1836—40, ialt i syvogtyve Bind. — 1831 blev L. extraordinair Adjunkt i det theologiske Fakultet, og strax efter ansørgte Ahlman sig ivrig for at faae ham til Professor. Der var blevet en theologisk Professorplads ledig, og L. søgte den, men havde flere Medbeholdere, iblandt andre den ordinaire Adjunkt L. Hellstenius, hvem man rigtignok hidtil havde anset for aldeles uskiftet til et saadant Over. Ahlman frygtede for, naar han stod ganske ene, at blive overstemt af Lunds Philosopher, Jurister og Læger, og tilbød sig derfor det usædvanlige Skridt at anmode det theologiske Fakultet i Kjøbenhavn om dets Udtalelse med Hensyn til de Afhandlinger, Ansøgerne havde indsendt. Og de kjøbenhavnske Theologer, for hvem samtlige de anonyme Forsættelse vare lige fremmede, erklærede eenstemmig, at Thomanders Afhandling var ikke alene den bedste af de mange, men den eneste, som ret egentlig havde noget sandt videnskabeligt Værd. Men Lunds Professorer anjaae det for umuligt at foretrække en overordentlig for en ordentlig Adjunkt, og Høit Kronprinds-kantlæren havde ønsket et andet Udvalg, blev Thomander forbigaaet og Hellstenius valgt. Ahlman maatte trøste sig over sit Nederlag med den Erklæring fra en Ungdomsven: "Denne Thomander er vissevis en usædvanlig Mand, djærv og selvstændig, men han vilde passe bedre for de nordamerikanske Friklæder end for vort ferske Samfund." — Ahlman hvilede imidlertid ikke: han henviste til det store Antal Professorer i Theologien ved samtlige andre Universiteter og udarbejdede et Forslag til en Omordning af det theologiske Fakultet i Lund. Ved Hartmansdorffs Indflydelse fik dette Forslag kongelig Stadfæstelse, og 1833 blev Thomander Pastoralprofessor med Husie Sognekald som Præbende. — Ved Reformationsfesten 1836 var han en af de fem udenrigste Theologer (den eneste svenske), hvem Kjøbenhavns Universitet sendte Værediplomet som Doctorer i Theologien. 1838 blev han Medlem af den nye Comitee, som Kongen nedfattede til at gjøre Forslag til Ændringer i Sverigs Kirkeforfatning, og sit rastløse Arbejde i denne Comitee indledede han med et fuldstændigt "Forslag till Kyrkoordning." 1847 omblyttede han Pastoralprofessen med den dogmatiske.

Hans Universitetsvirksomhed var i mange Henseender mærkelig, men var langtfra hans eneste. Allerede 1829 udgav han "Predikningar och Nattvardstal", hvilke vakte en ualmindelig Opmærksomhed, og senere har han til forskjellig Tid udgivet forskjellige andre Prædikener, mest dog Kærlighedstaler. Desuden har han i Forening med Wieselgren udarbejdet en revideret Psalmebog, der idetmindste fra et kirkeligt og kristeligt Standpunkt betraget turde staae en heel Deel over Wallins, som er den af Regjeringen stadfæstede og ellers almindelig brugte. — I Sverige have de saakaldte Afholdenhedsforeninger ("Nykterhetsforeningar") spillet en ganske anden Rolle end i Danmark, og hinsides Sundet have de ypperste Kræfter viet sig til en Virksomhed, som slet ikke har villet trives paa denne Side Sundet. 1838 stiftede han med Professor Florén den Centralforeningen for Lunds Stift og gav herved Kampen mod de stærke Drikke et kraftigt Stød fremad. Ved det første svenske Centralmøde, der blev holdt i Madesjö samme Aar, holdt han en Tale, som gjorde et mægtigt Indtryk, og endnu samme Aar udgav han sit bekjendte "Forsvar för Nykterhetssällskaperna." Der kan vistnok være stor og grundet Tvivl om den fanke Betydning af disse Maadeholdelsesforeninger; men det kan ikke negtes, at Drukkenfaben er en mægtig Fjende af det svenske Folks sædelige og timelige Lykke; og den Overbeviisning fortjener Agtelse, som i det meste af en Menneskealder har med Aandens Vaaben, med Fæktighed, Ultrættelighed og Opoffrelse, bekæmpet en slyg Følgesjende.

Men 1840 indtraadte Thomander paa Rigsdagen, hvor han ligesiden har været en af Frihedens mægtigste Forkæmpere. Det samme Aar, som han længst havde som homiletisk Tale, vandt han nu tillige som parlamentarisk Tale. — Der var dengang Tale om en ny Rigsdagsorden og en ny Valglov. Hvorvidt han skulde erklære sig for et Lokammer eller et Genkammer-system, maatte væsentlig komme an paa Valgloven. Han selv var stemt for almindelige Valg, men da han kunde begribe, at der var Mange, som frygtede disse, var han villig til at gaare ind paa Klassevalg og førte Ordet for dem. Paa Ribberhuset samlede alle fire Stænder den 28de Septbr. 1840, og her holdt Thomander den berømte Tale, der gav Anledning til som politisk Tale at jevnføre ham med Englands Sheridan. Vi kunne her ikke gjengive denne Tale, af hvilken kun Begyndelsen er trykt; den lader sig desuden slet ikke gjengive, thi den var fuldkommen extemporeret, og hvorledes er det muligt "att vid ett skriftbord få den ingivelse, som man får af hundratals ögon, hvilka både fråga och svara?" Men et Par Uttringer skulle vi dog gjengive. Efter at have

viist, at man ved Klassevalg undgaaer Faren "att genom en valensos undanstänga proletärerna och derigenom väcka den sofvaende hjörnen, för eller seduare framkallande revolutionen just genom de mått och steg, som skola förkomma den", gennemgaaer han de forskjellige Virkninger af de forskjellige Valglove i de forskjellige Tider og Lande, og siger dernæst: "Rådet är nu detta: Gif politiska rättigheter åt alla dem, som nu befinna sig förutan dem . . . Vore detta steg verkligen så halsbrytande? Vore det ett så dödligt språng, som många befarar? . . . Hvad vinner man, heter det, på ett sådant portarnes upplåtande? Jo, först och främst gör man den största vinst en stat kan göra, och hvilken består deruti att helt enkelt lyda rättvisans kraf och ingenting vidare. För det andra undvikler man derigenom alla de skakningar, som censustvisten väckt och måste väcka inom constitutionella stater . . . För det tredje gifves det så medel, som i större grad än innehållvandet af borgerliga rättigheter kan göra människor benägna till svåra uppoffringar för fäderneslandet i nödens stund. Och den stunden kan komma, då man får ångra, att man icke begagnat ett så oskyldigt medel." — Men Høitstandens medlemme vilde hørtef vid af almindelige Valg, eller af almindelige Valg modificerede ved Klassevalg; de stode paa hvad de havde, og vilde ikke møde Modstanderne paa Galvoeten. Kampen blev uafgjort og staaende. — Paa 1845 Aars Rigsdag redigerede Thomander det saakaldte Egholmske Repræsentationsforslag, som havde Borgerstandens Sympathi, og som foreslog Klassevalg for et Overhus, men almindelige Valg for et Underhus. Om dette Forslag kæmpede man paa Rigsdagen 1847—48, men det blev forkastet af Rikens Stænder, uagtet Thomander atter mindede om Sibyllen, som brændte den ene Bog efter den anden, men forhøiede Prisen for de ubrændte Bøger, altsom deres Antal formindskedes. — Endnu er Sverigs Forfatningsproblema uafgjort, men Samtid og Eftertid skulle vidne, at det ikke er Thomanders Skyld, hvis "Svea icke utan lifslara kommer att föda" den Folkefrihed, som ikke længe kan lade vente paa sig.

Som Medlem af Rigsdagens "statsuskott" har Thomander udøvet stor Virksomhed og Indflydelse, dels til at nedfætte Regjeringens Krav, hvor han fandt dem uretmæssige, men især til at udvirke større Bevillinger baade til lærde Arbejders Udgivelse og til at afsolde Omkostningerne ved videnskabelige Rejser. Taler han end Vren med forskjellige Medlemmer af samtlige Stænder, Borgere og Bønder ikke at glemme, er det dog vel nærmest ham, der har fremkaldt de saa betydelige Bevillinger baade til Folkeskolen og til de lærde Skoler, men navnlig til Elementarskolerne. — Men mindst skal Danmark glemme den varme og ildfulde Betsalighed, hvormed han paa Rigsdagen 1848, i Danmarks Trængselstid, godtgjorde, at Danmarks Sag var hele Nordens Sag, og derfor opfordrede Regjeringen til at staae Danmark ved Siden i dets Kamp mod Tyrer og Overfald. Han naaede ikke engang halvveis sin Hensigt, men intet levende Ord faldt dødt til Jorden; og hvad der dengang udtaltes saavel af ham som af maangen anden Ædling paa Sverigs Rigsdag, skal vissevis engang bære baade Blomst og Frugt. — 1841 tilbød Regjeringen Thomander en Plads i Statsraadet, men han afslog med stor Bestemthed at modtage den.

Allerede for længe siden har man paastaet, at der ikke gaves nogen Svensker, som havde Ordet bedre i sin Magt end Thomander. Naar man mindes den vidunderlige Lethed, hvormed han i sit Foredrag gaaer fra den dybeste Alvor til det letteste, det mest spillende Lune; hvordan han forstaaer baade at overbevise og overtale, at høre, henrive og smelte; hvorledes den imponerende Figurs Majestet forener sig med en ualmindelig kraftig og klargjort Stemme om at lægge en dobbelt Vægt, en dobbelt Magt i det sunne, kraftige, poetiske Foredrag; naar man mindes alt dette, skulde det ikke undre os, hvis man kom til det Udslag, at for Lieblivet findes der neppe nogen mere veltalende Mand i Norden. Hans Veltalighed er heller ikke ubekjendt i Danmark. Den vil mindes af Unglingerne, som 1843 deeltog i Upsalatoget, og som dengang hørte ham holde den berømte Tale paa Porsfälen i Stockholms: "Vi have længe nok declineret, det er paatide at vi begynde at conjugere!" Den vil mindes af dem, som deeltog i Tyge-Brædesfesten paa Hveen 1846. Den vil mindes af Enhver, som ved nogenformest Kærlighed hørte ham gribe Ordet. — Men navnlig vil den mindes af enhver af Deeltagerne i det skandinaviske Kirkemøde, som 1857 holdtes i Kjøbenhavn. Aaret i Forveien var han fra Domprovstiet i Göteborg kaldet til Biskop i Lunds Stift, og sad altsaa nu i Absalons Bispestol, selv en aandelig Ætling af Absalon, fjøndt han ikke førte Sværdet som denne. Af samtlige Nordens syvogtyve Bisper var der kun to, som gave Møde paa Kirkemødet i Kjøbenhavn: Thomander og P. C. Kierkegaard; men disse to sammenslignede man med Tvillingbrødrene Absalon og Abjorn, og det med fuld Føie. Thi ikke blot har Thomander i meget en slaaende Lighed med sin høie Forgænger, men hvor der kæmpes med det levende Ord, har Kierkegaard hele den Snarraadighed, som gav Abjorn Snare hans Elnavn. Man vil fra hint Kirkemøde mindes Thomanders høitidelige Røste, at i hans Stift skulde Ingen forfølges for Troens Skyld, og man vil mindes, hvorledes han i Slutningsmødet fyldte Frue Kirke med sin stærke Røst, først fra Prædikestolen, dernæst med sit mægtige Halleluja fra Høistalteret. — Senere har han haft haarde Kampe at bestaae med sit Præstefab for sine fristubede Uttringer og Anstuelssers Skyld, først med de vrede Gøingepræster paa Mødet i Helsingborg (1857), ber-

næst paa det store Stiftsconvent i Lund (1858). Og ved det andet skandinaviske Kirkemøde, det, som holdtes i Lund 1859, var han ene Biskop tilstede med et forholdsvis meget faatalligt svenskt Præstefab. Men saalidt som Lovtalerne nogenfinde have forvirret ham, saalidt kan Modstanden stramme ham fra hans Livs Vel og Maal, der er en sand og virkelig kirke- og borgerlig Frihed. — Sit kirkelige Standpunkt har han for saa Dage givet os i et nyt lille Skrift: "De kyrkliga Frågorna". Dette Skrift er deelt i syv Afsnit, af hvilke det fte gjendriver Domcapitulernes og Erkebiskop Reuterdahls Indvendinger mod et svenskt Kirkemøde; det 2de paaviser, hvor forældet og umielig en Indretning de nuværende svenske Domcapitler ere; det 3die foreslaaer en ny og noget bedre Maade at vælge Præster paa; det 4de og udførligste forsvaret Lovet om Sognebaandets Løsning, der er en af de glædelige Virkninger af den sidste svenske Rigsdags Lovgivningsvirksomhed; det 5te behandler fire omvistede Artikler (8. 9. 14. 2.) i den augsborgske Troesbekjendelse; det 6te fremhæver og glæder sig ved de nyeste Forbedringer i det svenske Kirkevæsen: Afskaffelsen af den offentlige Kirkebod, Indførelsen af Conventualfrihed, samt Genoplivelsen af Visitatier og Præstemøder; det 7de og sidste behandler den nærmeste Fremtid, der venter paa den Religionsfrihed, som har saa faare ond ved at kæmpe sig frem i Sverige; nye Bestemmelser om kirkelige Haandbøger; det brændende Spørgsmaal om kirkeligt og borgerligt Ægtefæb, Missionsvæsenet osv. — Det er næsten overflødig med "D. Kirketid." at gjentage: "Der gaaer en kristelig og friskudt Aand gennem hele Skriftet, og selv hvor man ikke i Et og Alt just kan stemme med den høierverdige Forsætter, læser man hans lette og klare Udsvilling med Fornøielse."

Maatte Gud endnu længe spare den fromme og kjælle Stridsmand, den rette Livets og Fredens Mand, til Held og Bessignelse for hele vor Samfundsbudstilling, den kirkelige med den borgerlige og folkelige!

B.

Hgens Politik.

Uagtet der neppe vil blive leveret nogen authentisk Beretning om Hysticocongressen i Baden-Baden, synes det dog at være afgjort, at medens det maaskee er muligt at blive enig med Hensyn til Tydsklands udenlandske Politik, heriser der endnu, trods Frygten for en erobringssyften Fjende, den samme Uenighed med Hensyn til alle indre Anliggender. En af Herr Edmund About udgiver Brochure, der rigtignok er bleven desavoueret af alle Regjeringsbladene ligesom denne Forsatters tidligere Flyveskrifter betragende de italienske Anliggender, antyder, at Keiseren kun ønskede at have en Sammenkomst med Prinds-Regenten af Preussen, men at denne søgte at undgaae en slyg tele-à-tete ved at indbyde alle de andre Hystere. Naar man erindrer, at Herr Edmund Abouts politiske Brochurer pleie at være Provetballoner, der sendes i Veiret, førend man vover at overskære Louget paa den store, saa hans Udtalelser en vis Betydning. Han opfordrer Preussen til at stille sig i Spidsen for et tydsk Forbund, men dette Forbund er rigtignok af samme Beskaffenhed, som det, der finder Sted mellem en Sildejiune og Hvalen, der fortærer dem. Det skal være et Forbund efter italiensk Mønster, vedtaget ved en almindelig Afstemning, og Smaaafstyrene skulle forsvinde. Brochuren beskriver dem i et rigtignok fra "Moniteurs" fløisbloede Udtryk høit forskjelligt Sprog. "Den gamle Heubatieme, den nye Diplomati og den Egensjærlighed og Blindhed, hvormed denne Skarer Smaaafstyret er slaaet, der kjæbe og sælge deres Underaatter som en Faareflok, har adspiltet denne store Nation i en kællagelig Mængde Regjeringer", siger Herr Edmund About. "Det er sorgjæves, at de tydste Hystere, indbyrdes forbundne med Folket, have truffet en Døerenskomst om Haandhævelsen af deres Privilegier. Den tydste Nation har lært, at det er unyttigt og næsten latterligt at underholde syv og tredive forskjellige Regjeringer, naar en eneste vilde være tilstrækkelig . . . Hvis vi bejæledes af den Regjeringsrigbed, som de tydste Hystere bestyde os for", vedbliver Herr About, "saa vilde vi ikke opmuntre Tydskland til at fortsætte sine Genhedsbestræbelser. Indbyrdes uenige Stater ere et lettere Bytte, end naar de ere forenede. Frankrig, der uden Frygt ser et af 26,000,000 Sjæle bestaaende Italien oprettet mod Syd, vil ikke frygte for at see 32,000,000 Tydskere danne en stor Nation ved dets østlige Grændser." Med Hensyn til denne Paastand synes dog Hofommissionen at svigte Herr Edmund About, og Møglen til hele den nuværende Situation ligger maaskee netop i denne Uenighed. Frankrig frygtede virkelig for at see Sardinien kun forstærket med Lombardiet, Parma, Modena og Toscana, altsaa langtfra ikke 26,000,000 Sjæle paa sin sydlige Grændse; det forlangte og erholdt Alpegrændsen som Lederlag for denne Udbidelse. Det er meget muligt, at Keiseren ikke agter at følge den gamle Politik: At adskille for at erobre, men at han tværtimod forener for at erobre, og at Rhinggrændsen skal være Lønnen for en af 32,000,000 Tydskere dannet for Nation.

Med Hensyn til Begivenhederne paa Sicilien, saa kan man ikke selv i den mest spændende Roman vente en Catastrofe i ethvert Capitel. Beretningerne fra Sicilien have i denne Uge sammenlignelsesvis været interesserende, fordi Hændelighederne ere standsede under de neapolitaniske Troppers Indfildning, der nu er tilendebragt. Liden er imidlertid ikke gaaet ubenyttet hen, en civil og en militair Administration har